

MUSTA TRITONUS

Livemusiikkikuunnelman tehokeinot

Mikko Ylönen

Opinnäytetyö
Toukokuu 2014

Musiikin koulutusohjelma
Kulttuuriala

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tekijä(t) Ylönen, Mikko	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 12.05.2014
	Sivumäärä 28	Julkaisun kieli Suomi
		Verkkajulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi Musta Tritonus: Livemusiikkikuunnelman tehokeinot		
Koulutusohjelma Musiikin koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Korhonen, Ari Raiki, Erkki		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyöprojekti <i>Musta Tritonus -livemusiikkikuunnelma</i> yhdistää valmiiksi äänitetyn kuunnelman elävään musiikkiin. Projektin tekijä vastasi käsikirjoituksesta, säveltämisestä, äänityksestä ja ohjauksesta. Projektin osallistui 24 muusikkoa, jotka koostuivat pääasiassa Jyväskylän ammattikorkeakoulun opiskelijoista. Käsikirjoitus perustuu Kainuun ammattiopistossa opinnäytetyössä käytettyyn Mustan Tritonuksen Seura -tarinaympäristöön.</p> <p>Suomessa kuunnelma on ollut taidemuotona pienessä mutta sisukkaassa asemassa. Projektin tavoite oli elävöittää kuunnelmakulttuuria, luoda elokuvamainen elämys näkörajoitteisille sekä tarjota projektiin osallistuville uusia kokemuksia. Kaksi ja puoli vuotta valmisteltu projekti huipentui kahteen esitykseen Jyväskylän ammattikorkeakoulun Hannikaissalissa joulukuussa 2013.</p> <p>Opinnäytetyön kirjallisessa osassa raportoitiin kuunnelman vaiheet juonisynopsiksesta valmiikseen esitykseen. Kuunnelman eri tehokeinoja analysoitiin käsikirjoitusoppaan ja musikaalianalyysien avulla. Kirjallisessa osassa pyrittiin luomaan standardi, jonka avulla livemusiikkikuunnelman tehokeinoja voitaisiin tarkastella. Merkittävimmät tehokeinot olivat draaman kaari, esityksen rytmitys sekä kuulijan huomion vangitsevat henkilöhahmot. Projektin massiivisuudesta johtuen Mustaa Tritonusta tuskin tullaan esittämään uudelleen lähiaikoina. Lisää Mustan Tritonuksen Seuran seikkailuja tullaan kuitenkin julkaisemaan tekijän kotisivuilla.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Kuunnelma, musikaali, musiikinäytelmä, näytelmä, draama, radio-ohjelma, tehokeinot		
Muut tiedot		

Author(s) Ylönen, Mikko	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 12.05.2014
	Pages 28	Language Finnish
		Permission for web publication (X)
Title Black Tritone: The methods of enhancement in a live music radio drama		
Degree Programme Degree Programme in Music		
Tutor(s) Korhonen, Ari Raiki, Erkki		
Assigned by		
Abstract <p>The thesis project called Black Tritone: A Live Music Radio Drama combines a pre-recorded radio drama with live music. The project was written, composed, recorded and mixed by the author of this thesis. The project was participated by 24 musicians of whom most were studying at JAMK University of Applied Sciences. The script was based on a story environment called <i>The Order of the Black Tritone</i> used in an earlier thesis of the author completed in the Kainuu Conservatory.</p> <p>In Finland radio drama as an art form has had a small and, yet, a headstrong position. The aim of the project was to invigorate the radio drama culture, create cinematic experiences for the visually challenged and give the participants new experiences. The project took two and a half years to finish and it was premiered twice at the chamber music hall of JAMK University of Applied Sciences, called Hannikaissali, in December 2013.</p> <p>The written part of the thesis dealt with the process of producing a live music radio drama from a plot synopsis to the complete performance. The radio drama's methods of enhancement were analyzed based on script guides and a musical analysis. The written part aimed to create a standard based on which those methods of a live music radio drama could be viewed. The most important enhancement methods were the dramatic structure, the performance's pacing and the characters that capture the listeners' attention. Due to its massiveness the Black Tritone is unlikely to be re-performed in the near future. The stories of the Order of the Black Tritone will still continue on the author's website.</p>		
Keywords radio drama, musical, music play, play, drama, radio programme, special effects		
Miscellaneous		

Sisältö

Sisältö	1
1 Johdanto: ”Tehtiin, koska voitiin”	2
2 Kuunnelma taidemuotona	4
3 Livemusiikkikuunnelman vaiheet	5
3.1 Juoni ja käsikirjoitus	5
3.2 Näyttelijävalinnat	6
3.3 Kuunnelmaosuuksien harjoittelu, äänitys ja miksaus	6
3.4 Musiikkikappaleiden sävellys ja sovitus	7
4 Esityksen käytännön toteutus	8
5 Jännitteen säilyttäminen	10
5.1 Idän ja lännen tyylit kohtaavat	10
5.2 Draaman kaari	12
5.3 Livemusiikkikuunnelman tehokeinot	14
5.4 Hahmot ja tapahtumat tunteiden herättäjinä	16
6 Pohdinta	20
Lähteet	23
Liitteet	25

1 Johdanto: ”Tehtiin, koska voitiin”

”Pimeyskin on synkimmillään ennen aamunkoittoa.”

- Tunteimatton

Kuunnelma on Suomessa sekä aliedustettu että -arvostettu taidemuoto (Jaakkola et. Al 1982, 7). Ihmiset nauttivat audiovisuaalisista elementeistä: jos toinen näistä elementeistä poistetaan, seurauksena on nykyajan ihmiselle ontto vaikutelma. Kuunnelma toimii kuin kirja, sillä sen avulla kuulija joutuu muodostaan osan tarinan tapahtumista omassa mielikuvituksessaan. Kuunnelma myös mahdollistaa monet ratkaisut, joiden toteuttaminen audiovisuaalisesti olisi joko todella kallista tai mahdotonta.

Olen harrastanut kirjoittamista 7-vuotiaasta asti ja ehtinyt työstää lukuisia tarinoita ja miniromaaneja. Kuitenkin kaikki nämä ovat jääneet lähinnä pyörimään pöytälaatikkoon. Tilanteeseen tuli kuitenkin muutos: Vuonna 2010 sain valmiiksi musiikkialan perustutkinnon opinnäytetyön, jonka tuloksena syntyi Mustan Tritonuksen Seura: Aikakarkulaisen ajojahti -niminen kuunnelma. Mustaa huumoria, draamaa ja salaliittoteorioita yhdistävästä tarinasta tuli pienen piirin ilmiö. Tuolloin päätin, että seuraava Mustan Tritonuksen Seura -projekti toteutettaisiin näyttämöllisemmällä tavalla. Opiskelupaikkani musiikin koulutusohjelmassa Jyväskylän ammattikorkeakouluun antoi minulle siihen mahdollisuuden.

Musta Tritonus -livemusiikkikuunnelma on 23 ihmisen voimannäyte kangistuneiden käsitysten pehmentämiseksi. Projektin tarkoitus oli tuoda kuunnelmaa taidemuotona laajemman yleisön tietoisuuteen sekä tarjota näkörajoitteisille elokuvamainen elämys ja tekijätiimille uusia, rajoja rikkovia kokemuksia. Kyseessä on uudenlaisen, äänitetyä kuunnelmaa ja elävää musiikkia yhdistävän konseptin kokeilu. Konsepti eroaa musiikkikuunnelmasta siten, että esitystä tullaan kokemaan paikan päälle ja soittamassa on live-orkesteri.

Musta Tritonus ammentaa vaikutteensa sekä itä- että länsimaisesta populaarikulttuurista. Tarina yhdistää japanilaisen anime-estetiikan brittihenkiseen mustaan ja kuivaan huumoriin. Kokonaisuus maustetaan molempien populaarikulttuurin suuntausten musiikkiratkaisuilla. Kansainvälisten salaseurojen välienselvittelystä kertova tarina sisältää vakavia ja makaaberejakin teemoja: henkilöiden näkemykset joutuvat koetukselle jatkuvasti lähestyvän maailmanlopun alla, eikä jokainen hahmo välttämättä selviä hengissä tarinan loppuun. Mikään tarinan taho ei ole absoluuttisen hyvä tai paha, vaan jokainen seura toimii oikeaksi katsomansa asian puolesta – myös toisiaan vastaan. Tarinan paikoittainen synkkyys ei ole itsetarkoituksellista, vaan toivoa antavaa: pimeimmänkin synkkyöden keskellä voi löytää ystäväyyttä, lohtua ja kauneutta.

Opinnäytetyöni kehityskaari juonihahmotelmasta valmiiseen esitykseen kesti yli kaksi vuotta. Tähän aikaan sisältyi mm. käsikirjoittamista, näyttelijöiden ja muusikoiden rekrytointia, kuunnelmaosuuksien harjoittamista, äänitystä ja miksaamista, säveltämistä ja musiikkinumeroiden valmistelua. Minulla oli ilo tutustua moniin lahjakkaisiin ja tunnollisiin ihmisiin, jotka ovat antaneet oman työpanoksensa ja tukensa koko projektin ajaksi. Tein tiimille alusta saakka selväksi, ettei kyseessä ole yhden kapteenin sota vaan koko miehistön yhteinen ponnistus – joka tehtiin, koska voitiin.

2 Kuunnelma taidemuotona

Kuunnelma on pääosin puheäänellä toteutettu auditiivinen näytelmä. Keskiössä ovat näyttelijöiden vuorosanat, joita tehostetaan ääniefekteillä ja musiikilla. Visuaalisia ärsykeitä ei ole, joten tunnelma ja jännitteet on rakennettava teokseen puhtaasti kuulonvaraisiksi (Hirvonen 2003, 231). Kuunnelma eroaa äänikirjasta siten, että tyypillisesti jokaisella roolihahmolla on oma, kuulokuvassa selkeästi erottuva näyttelijänsä eikä kaikkitietävää kertojaa yleensä ole. Kuunnelman äänityksessä voidaan käyttää apuna mielikuvitusta aktivoivia rooliasuja tai teemaan liittyviä esineitä, jolloin äänitystilanne muistuttaa teatteriesitystä (Koivumäki 2006). Yksinkertaisempi tapa on äänittää repliikit suoraan paperista luettuna ja yhdistää ne myöhemmin osaksi kohtausta. Tämä menetelmä toimii erityisesti silloin, kun kaikkia näyttelijöitä ei saada paikalle yhtä aikaa. Varjopuolena se voi syödä näyttelijänsuoritusten taiteellista tasoa ensemblen synnyttämien impulssien puuttuessa.

Ensimmäiset radiokuunnelmat koostuivat teatteriesitysten äänitaltioinneista, joita lähetettiin radion välityksellä. Kuunnelma-alan pioneerina toimi Orson Welles, jonka näyttelijätiimi toteutti sekä näytelmiä että radiokuunnelmia (Pierce 2005). Äänitystekniikan kehittyessä kohtauksia oli mahdollista äänittää useammassa osassa. Suomessa kuunnelmia on äänittänyt ja tuottanut ensisijaisesti Yleisradion Radioteatteri. Tätä kautta suomalaisille ovat tulleet tutuiksi esimerkiksi Edward Taylorin *Knalli ja sateenvarjo* (1979-2010), Douglas Adamsin *Linnunradan käsikirja liftareille* (1986) sekä James Follettin *Maata etsimässä* (Follett 2009). Suomalaisia dramatisointeja edustaa Juhani Peltosen *Elmo* (Aunila 2007). Kuunnelmalla on taidekulttuurissa pieni mutta itsepintainen leima, ja YLE:n säännöllisten julkaisujen lisäksi niitä toteuttavat pienet harrastelijaryhmät, joiden tuotantoa voi löytää mm. YouTube- ja mikseri.net -verkkopalveluista.

Musta Tritonus on tyyllisesti lähimpänä musiikkikuunnelmaa, jossa puhe- ja musiikkiosuudet vuorottelevat. Mustan Tritonuksen rakenne muistuttaa myös äänitettyä musikaaliesitystä, sillä juoni etenee sekä puheosuuksien että musiikkikappaleiden aikana. Puheosuuksia on myös kappaleiden sisällä. Tällaisessa ratkaisussa suurin haaste on

puheen ja musiikin tehokas rytmittäminen kuulijoiden mielenkiinnon ylläpitämiseksi.

3 Livemusiikkikuunnelman vaiheet

3.1 Juoni ja käsikirjoitus

Aloitin juonisynopsiksen kirjoittamisen syyskesällä 2011. Koska tarina pohjautuu ammattiopistoaikaisen opinnäytetyöni tarinajatkumoon, oli uuden tarinan kirjoittaminen verraten vaivatonta. Edellisestä osasta tuttu pääosakvartetti sai rinnalleen myös uusia hahmoja. Koin suureksi haasteeksi tutustuttaa uuden yleisön jo entuudestaan laajaan tarinaympäristöön. Pyrin ratkaisemaan ongelman esittelemällä uuden hahmon, jolle tarinan historia oli niin ikään vieras ja johon yleisö pystyi samaistumaan:

Laura Ronkainen on tavallinen laulaja, joka päätyy Mustan tritonuksen seura -nimisen maailmanlaajuisen salaseuran jäseneksi. Neljän kollegansa kanssa hän tutustuu seuran historiaan ja toimintaan sekä ajautuu lopulta keskelle salaseurojen välistä sotaa. Vähitellen hänelle selviää, että hänen osuutensa tässä taistelussa on odotettua suurempi...

Käsikirjoitus toteutui läpisäveltämisen periaatteella eli alusta loppuun etenemällä. Juonisynopsis toimi runkona, jota seurasin kronologisesti ja jonka ympärille lisäsin repliikit, ääniefektit ja musiikkinumeroita (Liite 3). Jälkikäteen lisäsin vielä kaksi kohtausta ja muokkasinkin loppuratkaisua. Tavoitteeni oli rakentaa selkeä tarinakokonaisuus ja luoda uskottavia hahmoja, jotka herättävät tunteita: joistakin hahmoista välittää, jotkut naurattavat ja joitakin kohtaan tuntee ärtymystä ja vihastumista. Tavoittelin siis toimivaa ja intensiivistä dialogia, joka on kuunnelman tapauksessa ensiarvoista draamallisen uskottavuuden luomiseksi.

3.2 Näyttelijävalinnat

Suurin osa näyttelijöistä oli pääaineisia laulajia. Valitsin heidät kahdesta syystä: roolihahmot tulisivat esiintymään myös musiikkiosuuksissa ja useilla laulajilla on kokemusta näyttämöilmaisusta. Arvelin tästä olevan etua myös kuunnelmaosuuksien

ääninäyttelyssä. Näyttelijöiden rekrytointi ei vaatinut suurta taivuttelua vaan tapahtui luontevasti kouluympäristössä. Projekti kiinnosti ihmisiä ja useat sitoutuivat siihen jo pariin lauseeseen tiivistetyn juonisynopsiksen perusteella. Aiemmasta kuunnelmatyöstäni viisastuneena pyrin etsimään rooleihin mahdollisimman erilaisia äänityypppejä, jotta hahmot eivät menisi kuulokuvassa keskenään sekaisin. Esimerkiksi Patrick O'Harriganin näyttelijän puhenuotti oli hieman alkuperäistä visiotani korkeampi, jolloin ääni erottui selkeämmin Hermann Sturmkugelin hahmosta. Toisaalta O'Harriganin näyttelijällä on pehmeämpi ääni kuin Lars Nilssonin näyttelijällä, vaikka äänen korkeus sikäli on sama.

3.3 Kuunnelmaosuuksien harjoittelu, äänitys ja miksaus

Jokainen näyttelijä sai juonisynopsiksen ja käsikirjoituksen tutustuttavakseen hyvissä ajoin ennen harjoituksia. Harjoituksia pidettiin noin kerran viikossa koulumme tiloissa marras-tammikuussa 2012-2013. Harjoitusaikataulu rakennettiin Doodle-verkkopalvelua hyväksi käyttäen ja harjoitusten äänitteitä jaettiin SoundCloud- ja SkyDrive-verkkopalveluiden kautta. Päällekkäisyystapauksissa näyttelijät ”stunttasivat” toisiaan eli näyttelivät poissa olevien repliikit. Näyttelijät harjoittelivat osuuksiaan itsenäisesti ja saivat luoda roolihahmolleen sopivan puhetyylin. Esimerkiksi Sturmkugelin näyttelijä kertoi rakentaneensa hahmonsa puhettavan sillä ajatuksella, että tämä olisi opiskelut suomea television kieltenopetusohjelman avulla ja puhuisi täten korostuksella.

Harjoituksissa toimin taiteellisena ohjaajana. Pyrin siihen, että kuunnelmaosuudet harjoitettaisiin niin valmiiksi, ettei niitä tarvitsisi enää harjoitella studiossa. Studioäänittäminen oli monelle uusi asia, joten halusin käyttää studioajan sekä itse äänityksiin että studiotyöskentelyyn totutteluun. Koska projekti oli mittava ja jokaisella näyttelijällä omat aikataulunsa, osa kohtauksista kuitenkin viimeisteltiin äänitysten lomassa tai nauhoitettiin useammassa osassa. Ensimmäiset äänitykset pidettiin helmikuussa 2013, ja ne jatkuivat viikoittain toukokuuhun saakka.

Kuunnelmat äänitettiin rivitalokaksion makuuparvella noin viiden neliömetrin tilassa. Parven kattoikkunat tiivistettiin superlonipatjalla, ja muina akustointielementteinä

käytettiin mattoja, runkopatjaa sekä kirjahyllyihin ja seinille teipattuja verhoja. Samaiset ratkaisut ovat yleisiä muissakin kotistudioissa (Mäkelä 2009, 85). Huone valaistiin jalkalampulla. Asunto sijaitsi etelän puolella, joten tilaa jouduttiin tuulettamaan nauhoitustaukojen aikana. Äänityskoneisto eli tietokone ja äänikortti (audio interface) sijaitsivat asunnon alakerrassa, ja mikrofonit kytkettiin porraskaidetta pitkin juoksettun kaukokaapelin avulla. Nauhoituslaitteina käytettiin neljää kondensaattorimikrofonia, joista kaksi soveltui parhaiten laulun ja kaksi instrumenttien äänittämiseen. Mikrofonien eriparisuudesta huolimatta puheäänien laatu oli erinomainen, ja vaikka volyymitaso vaihteli, ääninauhalla ei esiintynyt ylimääräistä kohinaa tai ympäristön häiriöääniä.

Miksaus tehtiin äänitysohjelmalla Cubase 4 LE. Alun perin tarkoitukseni oli tehdä mahdollisimman paljon ääniefektejä itse, mutta päädyin käyttämään vapaassa levytyksessä olevaa materiaalia. Osaa niistä oli käytetty edellisessäkin MTS-kuunnelmassa. Halusin välttää turhaa kompressointia eli äänisignaalien tasoittamista: joissakin kohtauksissa esimerkiksi vuorottelevat normaalisti puhutut ja huudetut repliikit. Liika kompressointi olisi litistänyt niiden erot liian tasaisiksi ja syönyt dynaamista tehostearvoa. Eniten kompressoinnista oli hyötyä tasaista puheääntä miksatessa. Hyödynsin stereomiksausta sijoittamalla roolihahmot kuulokuvassa ”lavan” eri puolille. Välillä hahmot saattoivat kävellä kuulokuvan poikki, mitä tehostin repliikkien tahtiin panoroiduilla askelilla.

3.4 Musiikkikappaleiden sävellys ja sovitus

Sävelsin ja sovitin kuunnelman musiikkia koko prosessin ajan. Sävellystyö tiivistyi syksyyn 2013, jolloin asetin itselleni tavoitteen saada viikoittain uuden kappaleen valmiiksi ja nuotit jaettua soittajille. Monesta kappaleesta oli pitkään valmiina vain pari osaa, jotka lopulta sidoin kokonaisuuksiksi. Sanoitukset tahditin valmiiseen melodiaan. Kokoonpano oli itselleni alusta asti selvä: komppiryhmän (kitara, basso, piano, rummut) lisäksi yhtyeessä oli jousikvartetti ja puhallintrio (trumpetti, tenorisaksofoni, pasuuna). Osassa kappaleista käytettiin vain komppiryhmää ja yhdessä pelkkää jousisektiota. Näin kappaleisiin saatiin vaihtelua, eikä kuulija joutunut massiivisten kappa-

leiden puristukseen. Tärkeintä sävellystyössä oli muistaa lopettaa sävellysten hiominen tietyssä vaiheessa, sillä ajan rajallisuus tulee vastaan alan ammattilaisillakin (Davis 1999, 131).

Sävellystyössä käytin Marty O'Donnelin haastattelussaan mainitsemaa funktionalistisen musiikin periaatetta (Hoover 2009, 157). En halunnut rajata projektin musiikkia tiettyyn tyyliin vaan sävelsin kappaleet erilaisten tyylien pastisseiksi: *Mariannen laulu* on oma tulkintani James Bond -elokuvien tunnuskappaleiden vakiintuneista ratkaisuksista (Capitol Records, 1983) ja *Aikanautin ennustus* progressiivisesta metallista. Kappaleissa on käytetty myös ironiaa ja sisäpiirin viittauksia. *Viimeisen taistelun* toinen puolisko on mukaelma Jeff Waynen *Maailmojen sota* -musikaalista (1978) ja *Nauttikaa elämästä* on saanut suurimman osan sanoituksistaan *Saarnaajan kirjasta* (Raamattu kansalle, 2012). Kappaleiden sävellajit sovittiin laulajien kanssa, ja joissain tapauksissa melodioita muutettiin harjoitteluvaiheessa heille sopiviksi. Myös puhallin-STEMMOJA muutettiin tarvittaessa täyteläisemmän soinnin saavuttamiseksi. Sektioiden pienen koon vuoksi pyrin jakamaan kappaleiden stemmat mahdollisimman laajalle ambitukselle. Päädyin käyttämään polyfonista laulua vain muutamassa kappaleessa harjoitteluajan rajallisuuden vuoksi.

4 Esityksen käytännön toteutus

Jyväskylän ammattiopiston Siltasali olisi tarjonnut esitykselle optimaalisimmat puitteet, mutta tiiviin käyttöaikataulun vuoksi parhaaksi vaihtoehdoksi osoittautui ammattikorkeakoulun Hannikaissali (Liite 4). Tämä helpotti tavaroiden kuljettamista, sillä käytimme esityksessä JAMK:n laitteistoa. Hannikaissalin sisäänkäynnit eivät soveltuneet näyttämöllisiin ratkaisuihin, joten esiintyjät istuivat lavan sivuilla odottamassa omaa esiintymisvuoroaan kuunnelmaosuuksien aikana. Esitys jaettiin kahteen puolikaan, joista kumpikin kesti noin 75 minuuttia.

Suurimman haasteen esityksen toteutukselle tarjosi salin akustiikka. Tila sopi parhaiten akustisen musiikin esittämiseen, joskin käytettävissä oli myös äänentoisto. Laitteiston käyttöä ei kuitenkaan ollut dokumentoitu, joten jouduin selvittämään kytkennät

yritys ja erehdys -periaatteella. Kävi ilmi, että salissa oli vähemmän kytkentämahdollisuuksia kuin mitä mikserissä oli kapasiteettia: monitorointikanavia oli käytettävissä vain kaksi, vaikka mikserissä olisi ollut tilaa kuudelle. Päädyin kytkemään monitorit kahteen ryhmään: toiset komppiryhmälle ja puhaltajille ja toiset laulajille ja jousille. Arvioin etukäteen, että monitorien käyttö saattaisi aiheuttaa salissa ylimääräistä kaikua ja että niitä tarvittaisiin vain laulajille. Koska jouduimme sijoittumaan lavalla laajalle alalle, pystytimme kuitenkin jokaiselle soitinryhmälle oman monitorin. Äänitasapaino pysyi kuitenkin hyvänä, muusikot kuulivat oman soittonsa eikä ääni muuttunut epäselväksi yleisön suuntaan. Pyrimme pitämään äänenvoimakkuuden jo harjoitusvaiheessa kohtuullisena, jotta akustiset soittimet, erityisesti jouset, kuuluisivat. Esityksessä jousisektiolle asennettiin tukimikrofonit (Liite 2).

Musiikkiosuuksien miksaamiseen ja kuunnelmaosuuksien toistamiseen tarvittiin kaksi henkilöä. Kuunnelmaosuudet toistettiin mikseriin kytketyllä kannettavalla tietokoneella. Olin jakanut sekä muusikoille että miksaajalle esityksen rakenteen, josta kuunnelma- ja musiikkikappaleiden vuorottelu kävi selkeästi ilmi (liite 1). Monelle muusikolle kokonaiskuva tarinasta hahmottui vasta ensi-iltaesityksessä. Kappaleet lähtivät sulavasti käyntiin heti kuunnelmaosuuksien päätyttyä. Jousien säestämää *Kotiinpaluuta* lukuun ottamatta jokaisen kappaleen laski käyntiin rumpali, jolla oli siten suurin vastuu esityksen sujuvuudesta.

Visuaalisen elementin puuttumisesta huolimatta halusin laulajien pukeutuvan rooliasuihin, mikä sopi heille hyvin. Äitini sponsoroimia mustia kaapukankaita lukuun ottamatta kaikki esiintymisvaatteet olivat näyttelijöiden omasta valikoimasta. Annoin laulajille suuntaa antavat ohjeet heidän pukeutumiseensa liittyen ja osan esiintymisvaatteista (esim. Luran, Mariannen ja radiotoimittaja Virtasen asusteet) näin ensimmäistä kertaa vasta puoli tuntia ennen ensi-iltaa. Puvustus ja maskeeraus onnistui mielestäni erinomaisesti kautta linjan. Alkuperäisessä suunnitelmassa visuaalisia elementtejä olisi ollut enemmänkin. Kuunnelmaosuuksien taustalle oli tarkoitus heijastaa kuvamateriaalia äänikirjan tyyliin, mutta esitysten valmisteluun ei ollut aikaa. Tarkoituksemme oli käyttää valaistusta tehokeinona himmentämällä valot kuunnelmaosuuksien ajaksi, mutta ajatuksesta luovuttiin Hannikaissalin valaistuksen rajallisten säätömah-

dollisuuksien vuoksi. Koska sali ei soveltunut näyttämölliseen toimintaan, istuivat laulajat lavan sivustalla kuunnelmaosuuksien aikana. Rumpusetin takana olevaa muusta salista verholla jaettua tilaa käytettiin rooliasujen vaihtamiseen.

5 Jännitteen säilyttäminen

5.1 Idän ja lännen tyylit kohtaavat

Mustan Tritonuksen Seuran tarinaympäristö on imenyt vaikutteita erityisesti kahdesta populaarikulttuurin teoksesta. Tarinan humoristisuus ja sanailu ovat *Knallin ja sateenvarjon* tyyliä ja draama, maailmanlopun uhka sekä erinäiset salaiset taustavaikuttajat on omaksuttu animesarjasta *Neon Genesis Evangelion* (Anno 1995-1996). Yllätyin suuresti, kun eräs näyttelijöistä luonnehti *Mustaa Tritonusta sekoitukseksi Komisaario Palmua ja mangaa*.

Neon Genesis Evangelion -tv-sarjalla oli ylivoimaisesti suurin vaikutus *Mustan Tritonuksen* draaman kaareen: sarja alkaa maailmanpelastusanimena, jossa jättirobotteja ohjaavat teinit suojelevat Tokiota enkeleiksi kutsutuilta hirviöiltä. Tarinan edetessä sävyt käyvät kuitenkin synkemmiksi ja hahmot kokevat kovia kohtaloita: yksi vaipuu koomaan, toinen menettää rakastettunsa ja kolmas on ehtinyt kuolla kahdesti. Päähenkilö romahtaa henkisesti täysin jouduttuaan tappamaan ainoan ihmisen, joka on sanonut välittävänsä hänestä. Sarjan lopun uudelleen tulkitseva *The End Of Evangelion* -elokuva (1997) ei säästele vaan tapattaa elokuvan mittaan lähes kaikki keskeiset hahmot ja antaa kliimaksina päähenkilölle vallan päättää, aloittaako tämä maailmanlopun vaiko ei. Näennäisestä synkyydestä ja lohduttomuudesta huolimatta sarjan suurin vahvuus on henkilöhahmoissa. *Neon Genesis Evangelionin* hahmot ovat järjestään kiinnostavia ja tarjoavat katsojalle samaistumiskohteita. Hahmot eivät myöskään pysy samanlaisina vaan kehittyvät juonen mukaan esim. löytäen sisäisen sankarinsa ja inhimillisyytensä tai paljastaen haavoittuvaisen puolensa.

Opinnäytetyöni tarinassa tärkein osa on uskottavilla henkilöhahmoilla, joilla on selkeät inhimilliset vahvuudet ja heikkoudet. Vierastan ajatusta kaiken osaavista super-

henkilöistä tai täysin avuttomista uhrilahmoista, joiden tehtävä on lähinnä tulla pelastetuksi. En halua jaotella hahmoja tai heidän tekojaan selkeästi hyvään ja pahaan vaan annan kuulijan itse tehdä päätelmänsä. Kiinnostavaan, elämänmakuiseen tarinaan kuuluvat moraaliset dilemmat ja maailman yleinen harmaasävyisyys perinteisen mustavalkoisen näkemyksen sijaan. Esimerkiksi monet nykyisen pelimaailman ratkaisut perustuvat samaan: pelaajalle annetaan vaihtoehtoja, joiden moraalisuutta tai seurauksia peli ei erikseen arvota (Spector 1999). *Mustan Tritonuksen* Henkilöhahmot eivät myöskään ole ehdottoman kuolemattomia ja viikatemiehen puolueeton leikkuuväline onkin herkässä. Kuoleman uhka herättää kuulijassa voimakkaan kiintymyksen hahmoja kohtaan.

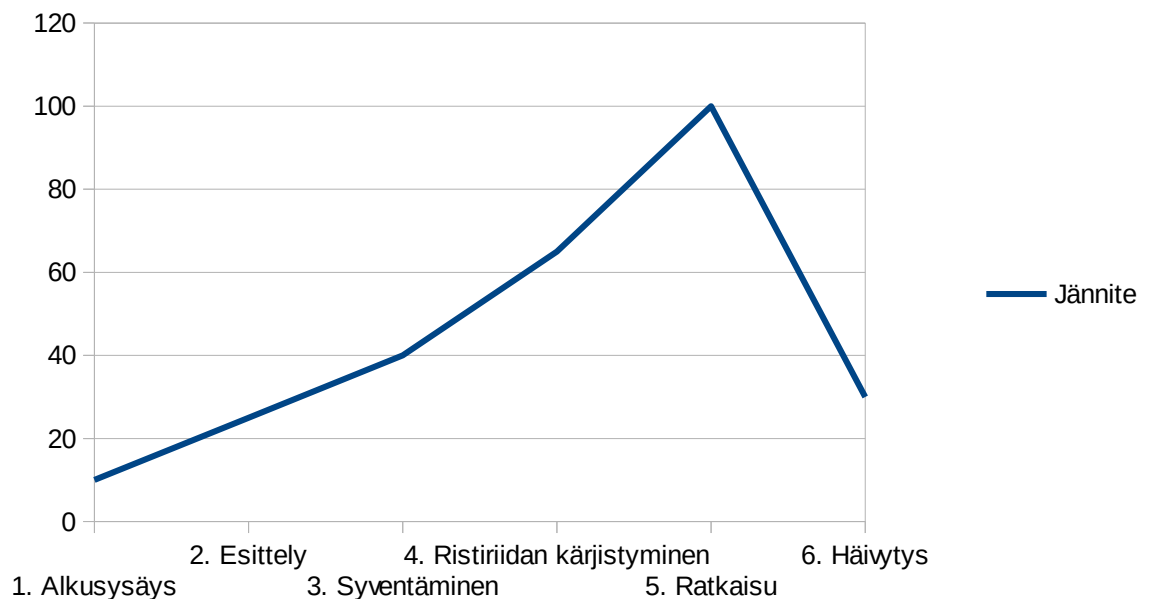
Mustan Tritonuksen Seuran konsepti tavalliselle kansalle näkymättömästä todellisuudesta ei ole sinänsä omaperäinen: Salaisia taustavaikuttajia löytyy J.K. Rowlingin *Harry Potter* -kirjoista (1997), Dan Brownin salaliittoteoriaväritteisistä teoksista (1999) sekä erinäisistä scifi- ja fantasiatarinoista. Paras esimerkki edellä mainitusta on tietokonepeli *Deus Ex* (Spector 1999), jonka tarina niputti yhteen kaikki salaliittoteoriat avaruusolentoja, ihmisen luomia supertauteja ja maailmanlaajuisia salaseuroja myöten luoden loistavan lähitulevaisuuteen sijoittuvan dystopian. *Neon Genesis Evangelionissa* (Anno 1996-1997) kansainvälinen salaseura toteuttaa salassa suunnitelmaansa koko ihmiskuntaa varten.

Työstäessäni ensimmäistä Mustan Tritonuksen Seura -kuunnelmaa vuosina 2008-2010 apokalyptisiä teemoja käsittelevä tarina tuntui omaperäiseltä. Viime vuosina erilaiset suuronnettomuudet ja maailmanlopun skenaariot ovat arkipäiväistyneet populaarikulttuurissa. Sarjakuvaan pohjautuva menestysarja *The Walking Dead* (2010-2014) maalaillee zombieuhkaa, kun taas *Sleepy Hollow* (2013) ja tällä hetkellä työn alla oleva *The Leftovers* (HBO 2014) ammentavat inspiraationsa Raamatun lopun aikojen kuvauksista. *Mustan Tritonuksen* tapauksessa en lähtenyt tekemään suoraa Ilmestyskirjakuvaelmaa, vaikka tiettyjä yhteneväisyyksiä voi olla havaittavissa. Opinnäytetyöni on ensisijaisesti varttuneemman väestön satu.

5.2 Draaman kaari

Tarinan rakennetta analysoidessa esiin nousee kaksi tärkeää käsitettä: draaman kaari ja katharsis. Aristoteleen katharsis tarkoittaa tragedian loppuratkaisua, joka toteuttaa kuulijassa tunteiden puhdistumisen, mitä edesauttavat pelon ja säälin tunteet (TaiKu 2014). Katharsis on käsikirjoittamisen ydin ja sitä edesauttaa oikeaoppinen draaman kaaren käsittely (Aaltonen 1993, 46). *Mustan Tritonuksen* tapauksessa katharsis antaa kuulijalle palkitsevan tunteen yli kaksi tuntia kestäneen jännitteen kasvattamisen jälkeen.

Klassisen draaman viisivaiheisen mallin mukaan tarinan tapahtumat kasvattavat jännitettä, joka huipentuu kliimaksissa ja raukeaa loppuratkaisua kohti (Aaltonen 1993, 59). Samaa menetelmää on sovellettu Ola Olssonin kuusivaiheisessa mallissa (Aaltonen 1993, 60-62), jonka jännite etenee *Mustassa Tritonuksessa* seuraavasti (Kuvio 1).

Kuvio 1. Mustan Tritonuksen jännitteen eteneminen Ola Olssonin mallin mukaan

Olssonin mallin kuusi kohtaa toteutuvat *Mustassa Tritonuksessa* seuraavasti:

- 1. Alkusysäys:** Laura Ronkaisen konsertti päättyy kaaokseen.
- 2. Esittely:** Lars, Helena ja Sturmkugel perehdyttävät Lauran (ja samalla kuulijan) Mustan Tritonuksen Seuran toimintaan.
- 3. Syventäminen:** Aikanautti Soronen ennustaa Mustan Tritonuksen koittavan pian. Lauran kohtalo selviää hänen kollegoilleen.
- 4. Ristiriidan kärjistyminen:** Illuminati hyökkää päämajaan. Laura saa kuulla olevansa Mustan Tritonuksen soittaja. Jyväskylän keskusta tuhoutuu taistelussa.
- 5. Ratkaisu:** Nina ei pysty tappamaan Lauraa. Laura soittaa Mustan Tritonuksen aloittaen maailmanlopun.
- 6. Häivytyks:** Laura peruu Mustan Tritonuksen vaikutuksen poistamalla itsensä aikajakumosta ja luo maailman ilman Laura Ronkaista. Kaikki palaa alkutilanteeseen.

Edellä kuvattu jännitemalli mukailee tyypillistä draaman kaarta. Martin Esslinin mukaan tarina voi koostua yhdestä ainoasta kaaresta, jonka alussa esitetään kysymys (tässä tapauksessa esim. ”Mikä Musta Tritonus on?”), johon katsoja odottaa saavansa vastauksen viimeistään tarinan lopussa. Yksi ainoa kaari ei kuitenkaan kannattele jännitettä pitkälle, joten tarinan kuuluu luoda useampia sisäkkäisiä kaaria, jotka antavat sekä vastauksia että uusia kysymyksiä (Aaltonen 1993, 46-47). Käsikirjoittajan on myös huolehdittava, että kysymysten ja vastausten välinen suhde on tasapainossa, jotta kuulijan mielenkiinto pysyy yllä (Eisenbeis & Nakamura 2012). *Mustassa Tritonuksessa* näitä kysymyksiä ovat esimerkiksi: ”Miten Laura liittyy Musta Tritonukseen?”, ”Miksi Illuminati ottaa Salaseurakollektiivin haltuunsa?” ja ”Onko Lauran pakko kuolla voidakseen pelastaa maailman Mustalta Tritonukselta?”. Näiden kysymysten kautta jännite kasvaa kohti ratkaisuvaiheen purkautumistaan (katharsis).

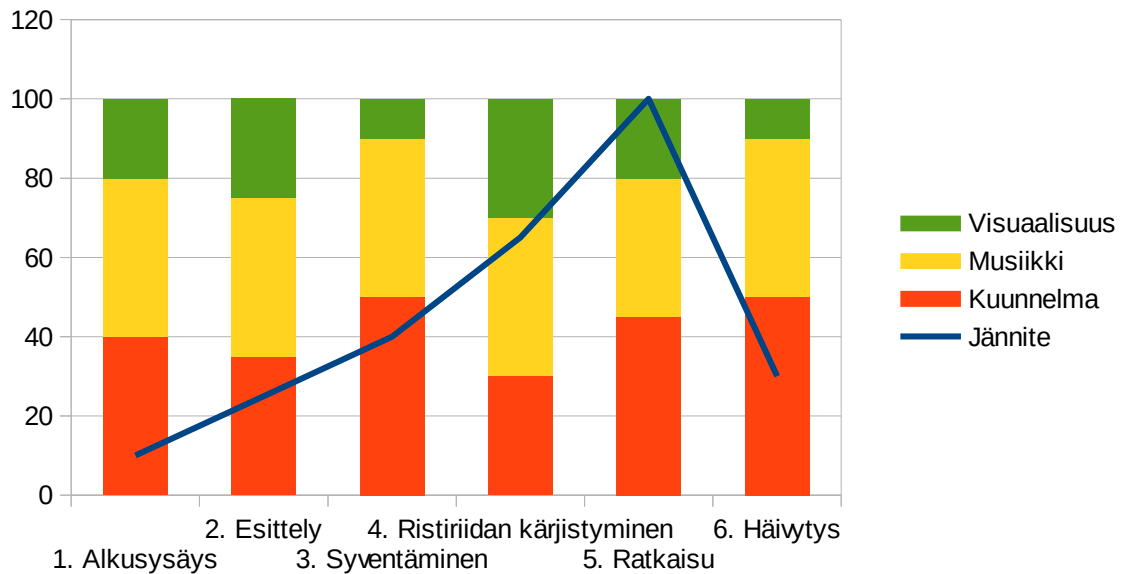

5.3 Livemusiikkikuunnelman tehokeinot

Lähes kolmetuntisen livemusiikkikuunnelman jännitteen säilyttäminen on äärimmäisen vaikea tehtävä. Tämä vaatii kaikkien mahdollisten keinojen käyttämistä käsikirjoituksessa ja musiikissa. Pysin pitämään kuulijan mielenkiinnon yllä vuorottelemalla intensiivisempiä kohtauksia (alkukaaos, O'Harriganin kuolema ja lopputaistelu) rauhallisempien osioiden kanssa (eri henkilöiden vuoropuhelut).

Yksi suurimmista haasteista oli tutustuttaa kuulija Mustan Tritonuksen Seuran tarinaympäristöön mahdollisimman sulavasti. Ratkaisin ongelman esittämällä tarinan Laura Ronkaisen näkökulmasta. Tarinan alussa Laura on kuulijan tapaan kaikesta täysin tietämätön tavallinen ihminen, joka ajautuu olosuhteiden pakosta Mustan Tritonuksen Seuran jäseneksi. Kuulija tutustuu tarinaan ja hahmoihin Lauran kautta samaan tapaan kuin Harry Potter tutustutetaan velhomaailmaan (Rowling 1997).

Ryhmittelin esityksessä käyttämäni tehokeinot kolmeen pääkategoriaan: *kuunnelma*, *musiikki* ja *visuaalisuus*. Näistä viimeisin pitää sisällään kaikki ulkomusiikilliset tekijät, kuten puvustuksen, valaistuksen ja laulajien eleet. Tehokeinojen painotus vaihtelee draaman kaaren mukaan (Kuvio 2). Toisessa ja neljännessä vaiheessa puvustuksen rooli on suurimmillaan, koska kyseisissä kohtauksissa katsojat tutustutetaan uusiin hahmoihin. Kolmannessa ja viidennessä vaiheessa kuunnelma on ratkaisevassa asemassa, koska tarina etenee eniten dialogin voimin. Neljännessä ja kuudennessä vaiheessa musiikilla on tärkeä rooli, koska kappaleet käsittelevät ristiriitatilanteita (taistelukohtaukset) ja jälkimmäisessä loppuratkaisun huojentavuutta (uuden maailman synty).

Kuvio 2. Mustan Tritonuksen tehokeinojen keskinäiset suhteet jännitteen etenemiseen suhteutettuna

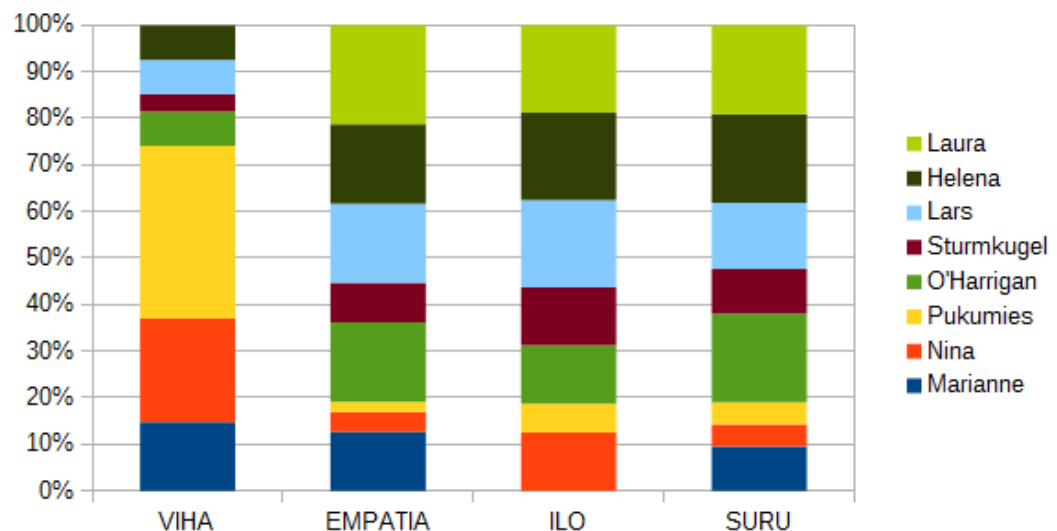
Mustan Tritonuksen lähin vertailukohta on musikaali tai sen radiotaltiointi. Niinpä oli tärkeää miettiä, mitkä kohdat tarinasta muuttaisin musiikin muotoon (Savolainen 2010, 11). Päädyin kirjoittamaan suurimman osan kappaleista tarinan käännekohtiin. Ei käy! -kappaleessa Laura yrittää käsitellä kohtaloaan, Mariannen laulussa palkkasoturi painii moraalin ja velvollisuudentunnon välillä sekä Viimeisessä taistelussa koko Jyväskylä tuhoutuu Illuminatien ja Ylinousevan Kvartin Ritarien taistelussa. Näin käsiteltynä musiikki kasvattaa jännitettä ja luo vangitsevan tunnelman (Savolainen 2010, 25). Musikaaleissa siirtymiset puheen ja laulun välillä ja takaisin pyritään tekemään mahdollisimman sulavasti (Dahlström 2012, 8). Koska kuunnelma tyyliä ei välttämättä ole koko yleisölle tuttu, päädyin jättämään musiikkinumeroiden ja kohtausten loppuun hieman tyhjää tilaa. Näin kuulijat voisivat lepuuttaa mielikuvitustaan.

Kuunnelman vahvuus on katsojan mielikuvituksen hyödyntämisessä. Visuaalisten elementtien puutteen vuoksi katsoja rakentaa mielessään omat näkemyksensä päähenkilöistä ja tapahtumaympäristöistä virittäytyen Juha Siltasen sanoin fantasian aaltopituudelle (Hirvonen 2003, 227). Halusin saada kuulijan tempautumaan tarinan tapahtumiin. Yksi haastavimmista kohtauksista oli taistelukohtaus Pitkädulla (Liite 3).

Kohtauksessa käytetään paljon aseääniä, huudahduksia ja juoksuaskeleita. Pahimmas-
sa tapauksessa tuloksena olisi ollut puhdas kaaos, joka onneksi vältettiin. Pelkkä te-
hosteiden määrä ei kuitenkaan takaa vangitsevuutta. Hyvänä esimerkkinä vähäelei-
syydestä on Lauran ja Helenan keskustelu metsässä. Kohtauksessa Helena paljastaa
Lauralle todellisen, haavoittuvan puolensa sekä menneisyyden traumansa. Puheen ja
ääniefektien lisäksi kohtaus pyrkii syvemmälle: se pyrkii herättämään katsojassa
tunteita.

5.4 Hahmot ja tapahtumat tunteiden herättäjinä

Kuten vaikutteiden kohdalla mainitsin, halusin ennen kaikkea kirjoittaa uskottavia
henkilöhahmoja, jotka herättävät kuulijassa tunteita. Tunteet luovat kuulijalle kiinty-
myksen hahmoa ja tämän kohtaloa kohtaan, mikä edesauttaa jännitteen rakentumista
(Altonen 1993, 52). Siinä missä kirjat ja tv-sarjat antavat tämän siteen syntymiselle
aikaa (esim. Neon Genesis Evangelion), on sama tehtävä elokuvissa ja musikaaleissa
paljon nopeammin ja tehokkaammin. Näin katsoja saa nopeasti ensivaikutelman kai-
kista hahmoista. Myös jännitettä ylläpitävät tilanteet on kasattava mahdollisimman
tiiviksi kokonaisuuksiksi. (Savolainen 2010, 8-9).

Kuvio 3. Neljän herätettävän tunteen suhteellinen jakautuminen Mustan Tritonuksen päähenkilöiden kesken.

Arvioidakseni hahmojen merkitystä kuulijan tunteiden herättämisessä kokosin seuraavan kaavion (Kuvio 3). Jokaiselle hahmolle on jaettu pisteitä sen mukaan, miten voimakkaasti arvioin heidän herättävän tiettyä tunnetta. Kaaviossa pisteiden määrä on jaettu suhteellisesti eri tunteiden kesken. Esimerkiksi Pukumies herättää kuulijassa eniten vihaa tekojensa vuoksi, kun taas Laura ja O'Harrigan saavat empatiapisteitä kohtaloidensa vuoksi. Ilopylvästä kasvattavat hahmojen koomiset edesottamukset (esim. Sturmkugelin ja O'Harriganin musta huumori kuulustelutilanteessa) tai helpotumisen tunteet heidän päästessään pälkähästä. Surua aiheuttavat hahmojen kokemat vastoinkäymiset.

Eniten tapahtumia ja muutoksia tarinassa kokee päähenkilö Laura Ronkainen. Alussa Laura on hieman naiivi nuori laulaja, joka haluaa aloituskappaleen sanoin levittää rauhaa ja rakkautta koko maailmaan:

Parempaan maailmaan nään syntyvän kuin itsestään, kun vain työni teen. Laulan rakkaudesta kansoille, nauran kanssa hymyvän lasten. Sillä eihän kukaan ilman rakkautta voisi maailmaa parantaa.

Halusin saada kuulijan ihailemaan Lauran aitoutta ja päämäärätietoisuutta mutta myös kokemaan tietynlaista sääliä häntä kohtaan. Myöhemmin Lauralle selviää, että hänen kohtalonsa on soittaa Musta Tritonus ja aiheuttaa samalla maailmanloppu. Ei käy -kappaleessa Laura luonnehtii tuntojaan seuraavasti:

Ei käy! Musta ette tehdä saa ihmiskunnan murhaajaa. Voi kuinka soisin, että mä voisın tuon maljan sivuuttaa!

Lopulta Laura hyväksyy totuuden ja tajuaa kohtalonsa: hän yksin voi päättää, tuhou tuuko maailma ennustetulla hetkellä vaiko ei. Maailmanlopun estämiseksi hänen on kuitenkin kuoltava ennemmin tai myöhemmin. Tämä asetelma saa kuulijan Lauran puolelle (Aaltonen 1993, 56): eihän kenenkään niin sympaattisen ja viattoman henkilön pitäisi kuolla. Loppuratkaisussa Laura soittaa Mustan Tritonuksen ja hylkää ihmis- muotonsa saaden jumalalliset voimat, joilla hän pelastaa maailman:

Tuolla hetkellä tajusin olemassaoloni tarkoituksen: olin tullut ihmisten maailmaan soittaakseni Mustan Tritonuksen, jotta voisin sen jälkeen korjata kaikki sen seuraukset. [...] Jättäessäni Jyväskylän taakseni ja suunnatessani kauas ajan ja tilan tuolle puolen tunsin löytäneeni viimein rauhan.

Edellä mainittu Lauran loppumonologin katkelma päättää koko tarinan hieman ristiriitaisesti: katsoja tuntee empaattisesti onnea Lauran puolesta, mutta silti häntä saattaa surettaa se, että Laura uhraisi itsensä koko maailman vuoksi.

Lauran täydellinen vastakohta on Illuminatin Pukumies, joka toimii tarinan riivaajana (Aaltonen 1993, 55). Miehen toiminta pohjautuu hänen edustamansa Illuminati-järjestön ideologiaan joka pyrkii perustelemaan kaikki ratkaisut järjellä. Esimerkiksi kokonaisen kaupungin tuhoaminen on hänestä tavoitteisiin nähden täysin oikeutettua:

Minun puolestani Illuminatin joukot ja Ylinousevan Kvartin Ritarit saavat tehdä Jyväskylästä maailman suurimman parkkipaikan ja tuoda vaikka itse helvetin maan päälle, mutta Laura Ronkaisen te toimitatte minulle elävänä!

Pukumies on yksi häiriintyneimmistä hahmoista, joita olen kirjoittanut. Laskelmoivan puolensa vastakohtana hänellä on räjähdysmäisesti tulistuva luonne, joka tulee esiin epäonnistumisissa. Tämä arvaamattomuus saa hänet näyttämään yhtä aikaa sekä inhimilliseltä että entistäkin uhkaavammalta.

Nina Sturmkugel sijoittuu hahmoista kaikkein eniten moraalin harmaalle alueelle. Mustan Tritonuksen Seuran vihollisena hän pyrkii estämään maailmanlopun kaikin keinoin muistuttaen toiminnaltaan Illuminatin Pukumiestä. Kuitenkin Ninassa on myös inhimillinen puoli, joka tulee esille loppukohtauksessa, jossa hän ei pystykään ampumaan Lauraa. Nina vaikuttaisi myös olevan hieman ihastunut Lars Nilssoniin tai sitten vain nauttivan tämän kiusaamisesta:

Ja kukas se tämä komistus onkaan? Etteipä vain itse Lars Nilsson, joka on onnistunut jälleen kerran sattumaan satimeeni. Voi, senkin tuhma poika!

Näin ollen Nina ei ole Pukumiehen kaltainen riivaaja, vaan hänen roolinsa vaihtelee koomisesta vastakohtasta liittolaiseen (Aaltonen 1993, 57). Vampyyrinaisen arvaamattomuus pitää kuulijan varpaillaan. Ninan hirviömäinen puoli paljastuu lopputaistelussa hänen repiessään Marianne Mustan kappaleiksi paljain käsin.

Helena Santaharju ja Lars Nilsson ovat Lauran läheisiä ystäviä ja työtovereita. Siinä missä Lars on teoreettinen ja empaattinen, on Helena puolestaan impulsiivinen ja herkästi tulistuva. Nämä vastakohtaisuudet aiheuttavat useimmiten tragikoomisia tilanteita hahmojen näkemysten joutuessa törmäyskurssille. Lars ja Helena kuitenkin välittävät Laurasta kovasti, vaikka eivät aina sitä sanallisesti ilmaise. Merkittävin Lauran ja Helenan välinen kohtaaminen tapahtuu metsässä, jossa Helena paljastaa Lauralle haavoittuvan ja inhimillisen minänsä:

-- tarvitsin jonkun. Jonkun, joka pitäisi minua sylissä, olisi minulle hellä ja sanoisi pitävänsä minusta huolta. Minun joka soluni huusi halusta kokea olevansa hyväksytty sellaisena kuin olen. [...] En minä Larsia vihaa... Minä vain haluan olla vahva enkä näyttää liian tunteelliselta tai heikolta. [...] Mutta päätitpä mitä hyvänsä, minä ainakin seuraan tämän loppuun asti sinun tukenasi.

Lisäsin tietoisesti käsikirjoitukseen kohtauksen, jossa Lars ja Helena kävelevät Kirkkopuiston läpi. Kohtauksessa Helena murtuu itkemään tajutessaan, että kaikki puistossa olevat kuolevat seuraavana päivänä. Tämä antaa baarikohtaukselle täysin erilaisen kontekstin: ilman Kirkkopuistokohtausta Helenan juopottelu näyttäisi pelkältä irtioltolta arjesta, mutta nykyisellään kyseessä on hänen sairaalloinen taipumuksensa lääkittää ahdistustaan alkoholilla. Näin kuulijallekin alkaa hahmottua Helenan todellinen luonne, jonka tämä myöhemmin paljastaa Lauralle.

Viimeinen keskeinen hahmo on Marianne Musta, yksi maailman taitavimmista palkkasotureista ja O'Harriganin läheisin liittolainen. Palkkasoturina Marianne ei ole antanut tappamisen häiritä häntä moraalisesti, vaan hän suhtautuu siihen aivan tavallisena työnä. Marianne joutuu kuitenkin ampumaan O'Harriganin selviytyäkseen itse hengissä. Tämä ajaa hänet moraalisesta dilemman partaalle, josta hän selviytyy tukahduttamalla tunteensa täysin:

On tappajaksi minut kai luotu. Kuolema mun kannoillani aina seuraa. Jälkeeni vain hävitystä jää. [...] Siis olenhan mä Marianne Musta: palkkasoturi, ken työnsä aina hoitaa. Taistoon vielä kerran käydä saan. Se voittoon johtakoon tai syösköön minut viimein kuolemaan.

Marianne ei ole hahmona hyvä tai paha ja hänen roolinsa vaihtelee liittolaisen ja riivaajan välillä (Aaltonen 1993, 37). Marianne toimii hahmona, jolla haastan kuulijan pohtimaan sodan ja tappamisen mielettömyyttä: missä vaiheessa ihminen menettää inhimillisyytensä?

6 Pohdinta

Musta Tritonus on tehty alusta asti ”nyt tai ei koskaan” -mentaliteetilla. Pystyin toteuttamaan kokeellisen draamaa ja musiikkia yhdistävän projektin näin massiivisesti ilman taloudellista riskiä. Konseptin toimivuutta pystyi nimittäin vain arvailemaan, eikä sen toteuttaminen oppilaitoksen ulkopuolella olisi ollut välttämättä taloudellisesti kannattavaa. Silti projekti ei ollut yhtä järkälemäinen kuin musikaali (Savolainen 2010, 22). Opinnäytetyöni kirjallisen osuuden tarkoitus on antaa lukijalle tietoa live-musiikkikuunnelmasta käsitteenä sekä tutustuttaa kokeellisen projektin tekovaiheisiin. Lisäksi analysoin jännitteen säilyttämistä ja erilaisia tehokeinoja vertailemalla lopputulosta käsikirjoitusoppaaseen (Aaltonen 1993) sekä musikaaleihin (Savolainen 2010; Dahlström 2012). Opinnäytetyöni tarkoitus on luoda alustavat standardit livemusiikkikuunnelman tehokeinoille.

Opinnäytetyötäni on seurannut koko prosessin ajan jännittynyt odotuksen ilmapiiri. Sekä työtiimiin kuuluvat että ulkopuoliset kyselivät projektin etenemisestä tasaisin väliajoin. Itselläni kävi välillä mielessä aiheellinen pelko siitä, että projekti kaatuisi ennemmin tai myöhemmin omaan massiivisuuteensa. Ilman ammattiopistoaikeista opinnäytetyötäni se olisi todennäköisesti niin tehnytkin. Musta Tritonus antoi minulle kolme tärkeää opetusta: suunnittele kaikki hyvissä ajoin, hanki ympärillesi luotettava tekijätiimi ja muista pitää hauskaa.

Yllättävät esteet voivat haitata suurempiakin produktioita (Davis 1999, 81). Niinpä koko projektin ydin oli pitkän tähtäimen aikataulus, johon tiimiläiset sitoutuivat. Varasin tietyn ajanjakson käsikirjoittamiselle, kuunnelmaosuuksien harjoittamiselle ja äänitykselle sekä musiikkiosuuksien harjoittamiselle. Näin ollen tiimi ei joutunut työtämään useita osa-alueita päällekkäin. Eniten yhtäaikaista töitä oli itselläni, sillä syksyllä 2013 sävelsin ja sovitin musiikkia, miksasin kuunnelmaosuuksia, harjoitin musiikkikappaleita sekä suunnittelin esityksen yleisjärjestelyjä. Kiireistä huolimatta aikataulus onnistui odotettua paremmin: varauduin järjestämään esityksen keväällä 2014, mutta se pystyttiin toteuttamaan jo joulukuussa 2013. Tärkeintä jokaisessa osa-alueessa (esim. sävellys, äänitys, jälkityöskentely) oli osata lopettaa hyvissä ajoin, sillä mitään ei pysty hiomaan loputtomiin.

Suurin kiitos projektista kuuluu lähes 30-henkiselle tekijätiimille. Niin näyttelijät, muusikot kuin avustajatkin antoivat oman panoksensa ilman vastaväitteitä, eikä konflikteja syntynyt. Erityisesti näyttelijät ottivat työnsä tosissaan: oli kyse sitten lähes kolmivarttisesta hahmoon perehdyttämisestä, tasapainoilusta koulun ja perheen välillä tai satoja omakustanteisia kilometrejä suuntaansa kestävästä treenimatkoista, hoitivat tiimiläiset tehtävänsä luotettavasti, tehokkaasti ja hyvillä mielin. Tiimiläisten antama palaute ja kannustus sekä heidän luottamuksensa minua kohtaan antoivat tärkeitä voimavaroja projektissa jaksamiselle.

Koska Mustan Tritonuksen konsepti on draamastaan huolimatta jokseenkin päätön, ei projektia tullut tehdä liian vakavasti. Luova hulluus ei rajoittunut käsikirjoitukseen, vaan vielä sävellys- ja harjoitteluvaiheessa kokeilin erilaisia omituisiakin ratkaisuja. Projektissa säilyi kautta linjan hyvä tekemisen meininki ja erityisesti äänitykset jäivät mieleen. Keväällä 2013 kokoonnuimme lähes viikoittain Väinölään rivitalokaksioon, jossa pohjustimme nauhoituksia kahvin juonnilla ja viime hetken suunnittelulla. Sen jälkeen ahtauduimme hämärään studiotilaan ja laitoin äänityksen pyörimään. Ilmapiiiri oli sopivan rento, ja vaikka joitakin vuorosanoja jouduttiin toistamaan moneen otteeseen, ei epäonnistuminen aiheuttanut ahdistusta. Hieman vuorosanoja mietittyään näyttelijät saivat osuutensa onnistumaan ennemmin tai myöhemmin.

Projektin valmistuttua löysin itseni yllättävästä tilanteesta. Päälimmäinen ajatukseni oli: ”Mitä sitten?”. Minulla oli käsissäni lähes kolmituntinen kokeellinen eepos, joten seuraava vaihe olisi oikean jakelukanavan löytäminen. Konsepti olisi toteutettavissa uusintaesityksenä, mutta ainakaan kirjoitushetkellä sellaista ei ole luvassa. Voisin jakaa teoksen kokonaisuudessaan kotisivuillani tai YouTubessa, mutta tällöin kyseessä olisi käytännössä ilmainen julkaisu, jonka kopiot leviäisivät kaikkien tiedostoja ladanneiden koneille. Jos Internetiin laittaa jotain, sen poistaminen on käytännöllisesti katsoen mahdotonta. Uskon kuitenkin löytäväni oikean jakelukanavan ennemmin tai myöhemmin.

Mustaa Tritonusta tehdessäni tavoitteeni ei ole ollut tehdä suurta massailmiötä oheistuotteineen kaikkineen vaan tavoitella ensi alkuun pienten piirien kulttistatusta. Tarinaympäristössä ja ideassa on potentiaalia, mutta oikean toteuttamistavan löytäminen on haastavaa. Seuraava kuunnelmaprojekti tullaan varmasti jakamaan useamman vastuuhenkilön kesken (miksaaja, säveltäjä, ohjaaja) eikä lyhytelokuvankaan mahdollisuutta ole suljettu pois. Olen julkaissut Mustan Tritonuksen Seura –aiheisia tarinoita kotisivuillani (Ylönen, 2014) ja kirjoitushetkellä tarkoitukseni on uudistaa sivut tarinaympäristön omaksi tietopankiksi sanastoineen kaikkineen. Mustan Tritonuksen Seurasta tullaan siis vielä kuulemaan muodossa tai toisessa.

Lähteet

Aaltonen, J. 1993. Käsikirjoittajan työkalupakki: Miten teen video-ohjelman käsikirjoituksen. Helsinki: Painatuskeskus Oy.

Aristoteles ja Katharsis. Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos TaiKu. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 2.5.2014.

http://www.jyu.fi/taiku/aikajana/kirjallisuus/ki_an_katharsis.htm.

Aunila, S. 2007. Elmo-urheilusankari. Yleisradion elävä arkisto. Viitattu 11.5.2014

http://yle.fi/elavaarkisto/artikkelit/elmo_-_urheilusankari_19955.html.

Brown, D. 2000. Enkelit ja demonit. Suomentanut P. Birström. 2005. WSOY.

Dahlström, M. 2012. Kerro se laulaen: Kolme esimerkkiä musikaalidramaturgiasta. Opinnäytetyö. Metropolia ammattikorkeakoulu, esittävän taiteen koulutusohjelma.

Davis, R. 1999. Complete Guide to Film Composing: The Art and Business of Writing Music for Movies and TV. Boston: Berklee Press.

Deus Ex. 1999. Tietokonepeli. Pääsuunnittelija W. Spector. Ion Storm. Eidos Interactive.

Eisenbeis, R. & Nakamura, T. 2012. Evangelion 3.0 is (Not) the Film You Were Expecting.

Kotaku.com. Viitattu 12.5.2014. <http://kotaku.com/5961452/evangelion-30-is-not-the-film-you-were-expecting>.

Follett, R. 2009. Earthsearch: The Complete radio series I & II. Julkaistu James Follettin virallisilla verkkosivuilla. Viitattu 11.5.2013.

<http://www.james-follett.co.uk/earthsearch.html>.

Hoover, T. 2010. Keeping Score: Interviews with Today's Top Film, Television and Game Music Composers. Boston: Course Technology, CENGAGE Learning.

James Bond 007: 13 Original Themes. 1983. CD. Eri esittäjiä. Capitol Records, LLC.

Jeff Wayne's Musical Version of The War of the Worlds. 1978. CD. Sävellys ja ohjaus Jeff Wayne. Columbia/CBS Records.

Linnunradan käsikirja liftareille. Kuunnelmasarja. Käsikirjoitus D. Adams. 1978. Ohjaus L. Svedberg. Yleisradion Radioteatteri 1986.

Knalli ja Sateenvarjo (The Men from the Ministry). Kuunnelmasarja. Käsikirjoitus E. Taylor. Ohjaus L. Svedberg, R. Ranta. Yleisradion Radioteatteri 1979-2010.

Knalli ja Sateenvarjo kestävää laatua. 2005. Julkaistu Turun Sanomissa 26.9.2005. Viitattu 7.5.2014.

<http://www.ts.fi/kulttuuri/1074071197/Knalli+ja+sateenvarjo+kestavaa+laatua>.

Koivumäki, A. 2006. Äänipää – Kuunnelman äänisuunnittelu. Tampereen Ammattikorkeakoulu. Viitattu 4.5.2014. http://www.aanipaa.tamk.fi/kuunne_2.htm

Käsikirjoittaminen. 2003. Toim. E. Hirvonen. Art House. Juva: Ws Bookwell Oy.

Mäkelä, J. P. 2009. Oma studio ja äänittämisen taito. Like. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Neon Genesis Evangelion. 1995-1996. Tv-sarja. Ohjaus H. Anno. Gainax. Madman Entertainment.

Pierce, A. 2005 Orson Welles, The Mercury Theatre, and The Campbell Playhouse. Verkkojulkaisu. Viitattu 2.5.2014.

<http://www.mercurytheatre.info/history>

Pyhä Raamattu. 2012. Raamattu kansalle ry. A-ratkaisut Oy.

Rowling J. K. 1997. Harry Potter ja Viisasten kivi. Suomentanut J. Kapari. 1998. Tammi.

Savolainen, J. 2010. Musikaalin läpileikkaus: Käsittelyssä musikaalin historia ja rakenne. Opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu, esittävän taiteen koulutusohjelma, teatterin suuntautumisvaihtoehto.

Savolainen, M. (toim.) Miten kuunnelmani ovat syntyneet: Kirjailijoiden studia generalia 1981. 1983. Juva: WSOY:n graafiset laitokset.

Sleepy Hollow. Tv-sarja. 2013. Käsikirjoitus A. Kurtzman, R. Orci, P. Iscove, L. Wiseman. 20th Century Fox Television. Esitetty Sub-kanavalla 7.1-1.4.2014.

The End Of Evangelion. 1997. Elokuva. Ohjaus K. Tsurumaki, H. Anno. Gainax. Manga Entertainment.

The Leftovers – The Official Site for the HBO Series. HBO. Viitattu 7.5.2014

<http://www.hbo.com/the-leftovers#/>.

The Walking Dead. 2010-2014. Tv-sarja. Käsikirjoitus R. Kirkman, F. Darabont. AMC Studios.

Ylönen, M. 2010. Kuunnelma kenkälaatikkobudjetilla. Opinnäytetyö. Kainuun ammattikorkeakoulu, muusikon koulutusohjelma.

Ylönen, M. 2014. Mustan Tritonuksen Seura. Verkkojulkaisu. Viitattu 11.5.2014.

www.mustatritonus.net.

Liitteet

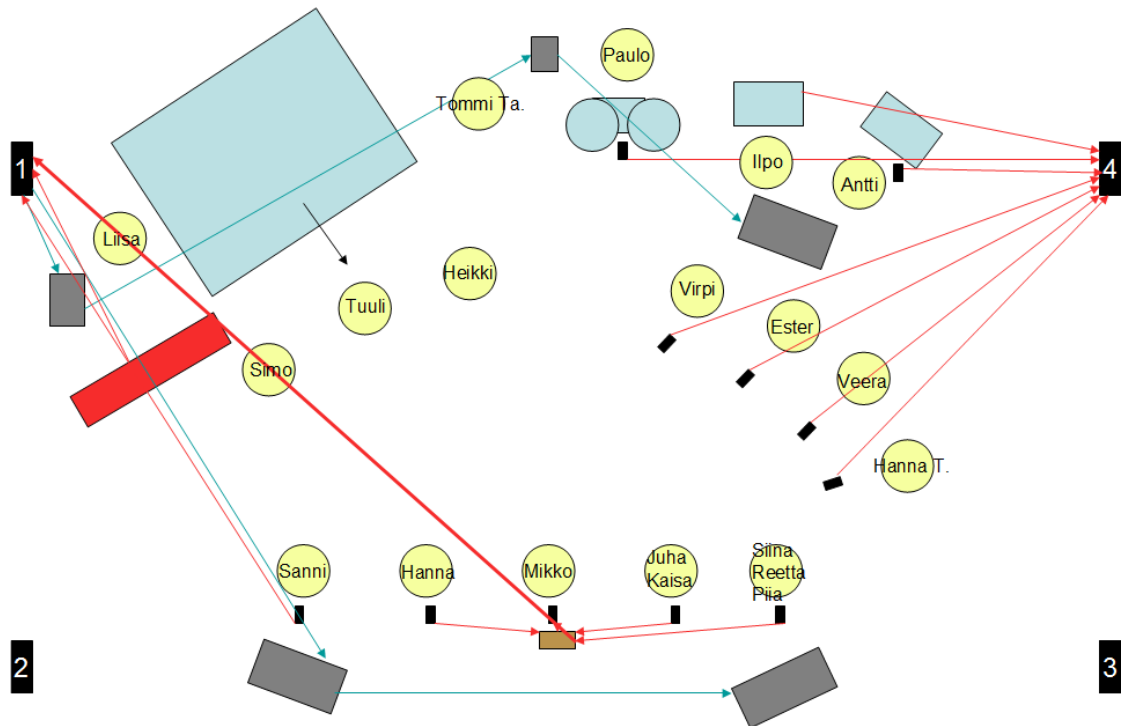
Liite 1

Ote esityksen rakenteesta

Miksaajan ja kuunnelmaosuuksien toistajan ajo-ohjeet	Kesto
<i>Alkusoitto</i>	2:07
Raita 1: Alku LARS: Enpä olisi uskonut, mihin se kohtaaminen tulisi johtamaan	0:37
<i>Nippon Dreams</i> Sanni 1	3:48
Raita 2: Täpärä pelastuminen LAURA: Maan allako? Mikä tämä paikka oikein on? Ja keitä te olette?	1:23
<i>Me olemme Mustan Tritonuksen Seura</i> Hanna 2 Mikko 3 Juha 4	3:24
Raita 3: Mustan Tritonuksen Seura HELENA: Niinpä me alamme kouluttaa sinusta täysveristä subdominanttia juurikin nyt. LAURA: Mutta mistä te tiedätte...	7:16
<i>Subdominantti Ronkainen</i> Sanni 1 Hanna 2 Mikko 3	2:54
Raita 4: Pieni informaatiokatkos SORONEN: Ei, validominantti Sturmkugel. Se, mitä minä näin... edes yliaikanauttimme ei ole koskaan nähnyt sellaista. STURMKUGEL: Mitä te sitten näitte?	7:15
<i>Aikanautin ennustus</i> Kaisa 4	4:18
Raita 5: Maailmanlopun aatto LAURA: Niin, sinähän tunnut juovan kaksin verroin enemmän kuin normaalisti. HELENA: Mitä te nyt tuolla tavalla synkistelite ja moralisoitte? Ottakaa tekin vähän rennosti. Parempi nauttia elämästä ennen kuin on liian myöhäistä!	12:49
<i>Nauttikaa elämästä</i> Hanna 2	3:11
Raita 6: Larsin tarina LAURA: No ei kai hän nyt niin vaarallinen voi olla? LARS: Eikö muka? Annapa kun kerron sinulle vähäsen tästä naisesta. Hänen nimensä on Nina Sturmkugel.	3:39
<i>Nina Sturmkugel</i> Mikko 3	9:00
Raita 7: O'Harriganin kuolema O'HARRIGAN: Kyllä. Etsikää Laura ja Lars... Tuhotkaa S8... Vain se... estää... Mustan Tritonuksen... HELENA: Ei hätää, herra dominantti. Emme tuota teille pettymystä.	10:59

Liite 2

Lavakartta ja äänentoiston kytkentäohjeet

Kanava/kytkentälista

Mikseri	Lavareasia	Rasian kanava	Piuha
1. Voc1, Sanni	MFK 1	1	XLR, pitkä
2. Voc2, Hanna	MFK 1	2	Kaukokaapeli 1
3. Voc3, Mikko	MFK 1	3	Kaukokaapeli 2
4. Voc4, Juha, Kaisa	MFK 1	4	Kaukokaapeli 3
5. Voc5, Siina, Piia, Reetta	MFK 1	5	Kaukokaapeli 4
6. Viulu1	MFK 4	1	XLR, pitkä
7. Viulu2	MFK 4	2	XLR, pitkä
8. Altoviulu	MFK 4	3	XLR, pitkä
9. Sello	MFK 4	4	XLR, pitkä
10. Syntikka	MFK 1	6	JACK-DI-XLR
11. Basso	MFK 4	5	XLR (medium)
12. Kitara	MFK 4	6	XLR (medium)
13. Basari	MFK 4	7	XLR (pitkä)
14. Rumpumikkejä	MFK 4	8 + loput kanavat	XLR (pitkä)
2x. Kuunnelmat (RCA-stereoplugi)			
AUX 1 (laulajat)	MFK 1	Return 1	XLR(pitkä, lyhyt)
AUX 2 (soittajat)	MFK 1	Return 2	XLR (pitkä x 2, lyhyt)

Liite 3

Ote käsikirjoituksesta (kohtaus 17, s. 29)

NINA: Juoskaa päätövelle! Minä ja Sturmkugel suojaamme teitä.
Tulitusta, räjähdysä, luotien kimpoilua ja juoksuaskelia. Voimakas räjähdys, Helenan kirkaisu.
 LARS: Helena!
 LAURA: Tänne, Lars. Äkkiä!
 HELENA: Minuun osui!
 LAURA: Meidän on saatava hänet suojaan.
 LARS: Ei ainakaan tuossa tulimyrskyssä!
 LAURA: Vastataan sitten tuleen tulella. Lars, yllätkö konetykille?
 LARS: Enköhän.
 LAURA: Hyvä. Anna suojatulta merkistäni. Minä lähen hakemaan hänet.
 LARS: Älä, Laura, sehän on silkka...
 LAURA: Nyt!
Larsin ja elintoimintojenkeskeyttämisviranomaisten tulitusta, luotien kimpoilua.
 LARS: (raivoissaan Lauran ja Helenan vuoropuhelun taustalla) Raaah! Imekää tyijyä! Tästä saatte ja tästä! Kuka on isukkisi, häh!
 LAURA: Helena!
 HELENA: Hullu! Tapatat meidät molemmat!
 LAURA: Ei hätää. Jos kohtaloni on aiheuttaa maailmanloppu, ei minun aikani ole vielä. Nojaa tuohon.
 LARS: Tulkaa tänne, minä suojaan! Nina ja Sturmkugel, pitäkää kiirettä!
 STURMKUGEL: Yritä nyt tässä pitää kiirettä kun väkeä lappaa kimppuun joka suunnalta!
 NINA: Tarkkaan sanottuna parisen kymmentä kappaleetta. Takanasi!
 STURMKUGEL: Ai? (laukaus, korahdus) Kiitos. Varo, tuolla katolla!
Laukaus, katuun syöksyvän sotilaan huudahdus.
 NINA: Ja taas yksi vähemmän.
 LARS: Siellähän näyttää serkuksilla olevan hauskaa.
 HELENA: (huohottaen) Laura, miltä se näyttää? Onko se paha?
 LAURA: (rauhallisesti) Ei hätää, Helena. Näyttäisi olevan vain pieni sirpale pohkeessa, eikä edes syvällä.
 HELENA: Ota se sitten pois, kyllä minä sen kestan.
 LAURA: Hyvä on sitten.
Helenan kirkaisu ja huohotusta.
 LAURA: Kas noin.
 LARS: Sturmkugel ja Nina, tulkaa jo!
 STURMKUGEL: Kyllä kyllä, kunhan tästä vain keretään...
Humahdus ja nuolen törrötysääni. Sturmkugelin ähkäisy.
 HELENA: Sturmkugel!
 LARS: Mikä tuo on?
 LAURA: Näyttäisi Elämänrajoitteistenpoistoviraston ammuttavalta puuvaarnalta.
 MARIANNE: (etaältä hämmentyneenä) Se... sehän osui...
 STURMKUGEL: (tuskaisesti) Se... se on sydämessä asti...
 NINA: Ei kai se nyt niin paha ole...
 LARS: (hädissään) Sturmkugel! Et sinä tuohon voi kuolla!
 STURMKUGEL: (naurahtaa, vaivalloisesti) Nähtävästi... voin...
Voimakas humahdus ja hiekan ropinaa.
 HELENA: (kirkaisee) Sturmkugel!
 LAURA: Se... sehän räjähti tuhkakksi.
 NINA: Marianne Musta! Mitä sinä olet mennyt tekemään?
 LARS: Voi ei!

Liite 4

Esityksen juliste

YKSI SOINTU, YHDEN SOITTAJAN KOHTALO
JA MAAILMAN MUSIIKKIKEHITYKSEN HUIPENTUMA...

MUSTA TRITONUS
LIVEMUSIIKKIKUUNNELMA

VAPAA PÄÄSY. IKÄSUOSITUS 12 V. ESITYKSESSÄ ON VÄLIAIKA.

KÄSIKIRJOITUS, OHJAUS JA SÄVELLYS MIKKO YLÖNEN

ROOLEISSA SANNI KUIVASMÄKI HANNA SAVOLAINEN MIKKO YLÖNEN JUHA SILTALA JEMO KETTUNEN TOMMI TUIKKA SIINA TOIMELA
PIIA SÄILYNEN KATARIINA YLÖNEN REETTA NIEMINEN TOMI FRÖBERG THE BLACK TRITONE ORCHESTRA PAULO POVERINI TOMMI TAAVILA
ILMARI AHLGREN ANTTI VILJAMAA LIISA KOSKIMIES SIMO TALASRANTA TUULI NEVANTAUUS-JOKINEN HEIKKI SILLANPÄÄ
VIRPI VUORENMAA ESTER KAARINIEMI VEERA PUHAKKA HANNA TIMONEN

HANNIKAISSALISSA 17.12. KLO 18, 18.12. KLO 10

WWW.MUSTATRITONUS.NET